

[ปรึกษา หน้า 213-222]

บทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

Role of Reporting “Citizen Journalists Program” in Thai PBS

นิชปา แก้วประดับ* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Nichapa Keawpradab. Faculty of Management Science. Rajabhat Bansomdejchaopraya.

Email : weenakaew@yahoo.com

Received: 20 May 2019 ; Revised: 25 June 2019; Accepted: 13 August 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และศึกษาประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวพลเมือง ในช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ระหว่าง พ.ศ.2553 – 2556 และ พ.ศ.2558 รวม 5 ปี รวม 953 ข่าว และสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคล 2 กลุ่ม รวม 20 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” จำนวน 6 คน และกลุ่มนักข่าวพลเมือง จำนวน 14 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1.บทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เน้นบทบาทด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เป็นหลัก รองลงมาคือบทบาทด้านการสร้างความต่อเนื่องทางสังคม บทบาทการประสานสัมพันธ์ และบทบาทการรณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ตามลำดับ โดยไม่พบบทบาทการให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกสังคม ในการรายงานข่าวดังกล่าว

2. ประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เน้นการนำเสนอข่าวประเภทข่าวเบา มากกว่าข่าวหนัก โดยรายงานข่าวการศึกษาเป็นลำดับแรก ข่าวศิลปะและวัฒนธรรม ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวสังคมและสตรี ข่าวการเกษตร ข่าวการเมือง ข่าววิทยาศาสตร์และวิจัย ตามลำดับ และไม่มีพบว่ามีกรนำเสนอข่าวในพระราชสำนัก ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์

คำสำคัญ : บทบาทสื่อมวลชน, การรายงานข่าว, นักข่าวพลเมือง, สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

* นิชปา แก้วประดับ : อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Abstract

The objectives of this research were to study the role of reporting and types of news of Thai PBS Citizen News Reports by methodology of qualitative research, analyzing the content of Thai PBS's Citizen Report news program during the period of June 2010 – 2013 and 2015, overall 5 years and 953 news and deep interviewing with 2 groups were 6 organizers of Thai PBS Citizen News Reports and 14 Thai PBS Citizen News Reporters.

The finding revealed that

1.The role of reporting of Thai PBS Citizen News Reports

The reporting of Thai PBS Citizen News Reports mainly emphasized on role of

Information reporting and continuity, correlation, mobilization respectively but the role of entertainment was not appeared in this program.

2.The types of news of Thai PBS Citizen News Reports

The reporting of Thai PBS Citizen News Reports mainly emphasized on reporting

of soft news more than hard news and firstly reported education news and art and culture news, environment news, social and women news, agriculture news, politics news, science and research news respectively but royal residence news, entertainment news, sport news and technology and computer news were not reported in this program.

Keywords : Media's Role, Reporting, Citizen Journalists, Thai Public Broadcast Service : ThaiPBS

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกิดขึ้นของแนวคิดสิทธิการสื่อสารของพลเมือง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นทั่วโลกตั้งแต่ทศวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ทำให้วงการสื่อสารมวลชนเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จากเดิมที่การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนถูกพิจารณาว่าเป็นการสื่อสารทางเดียว เพราะเป็นการผูกขาดการส่งสารจากนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนไปยังผู้รับสารเท่านั้น แต่ปัจจุบันผู้รับสารได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง และหันมาส่งสารผ่านพื้นที่สาธารณะต่างๆ ผู้รับสารในยุคสมัยนี้จึงมีบทบาททั้งเป็นผู้รับสารและส่งสารในคราวเดียวกันอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

ปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อ“สื่อ”ซึ่งประชาชนทั่วไปเป็นผู้ส่งสารเริ่มเป็นที่รู้จักด้วยถ้อยคำแตกต่างกัน อาทิ สื่อภาคประชาชน นักข่าวพลเมือง วารสารศาสตร์ภาคประชาชน ขณะที่ในประเทศสหรัฐอเมริกา สื่อดังกล่าวถูกเรียกว่า citizen journalism, public journalism, participatory journalism, democratic journalism, guerrilla journalism และ street journalism ส่งผลให้มีผู้ให้นิยามแนวคิดดังกล่าวอย่างกว้างขวางและหลากหลาย

ปรากฏการณ์นักข่าวพลเมืองจึงไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสถาบันสื่อกระแสหลักที่ผูกขาดการผลิตข่าวสารให้สังคมมาอย่างยาวนานและสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนนิเทศศาสตร์เท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามอีกด้วย

การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” เป็นการนำเสนอข่าวในรายการข่าวภาคค่ำ ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมาตั้งแต่ พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นปีก่อตั้งของสถานีฯ จนถึงปัจจุบัน รวมเป็นระยะเวลา 8 ปี การรายงาน

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” เป็นการรายงานข่าวโดยประชาชนทั่วประเทศที่เรียกตัวเองว่า นักข่าวพลเมือง การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” เป็นช่วงที่ได้รับความสนใจทั้งจากนักข่าวพลเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสในการรายงานข่าว และผู้ชมในการติดตามชมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ดังนั้นในงานวิจัยเรื่อง บทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงชนิดของข่าว ประเภทของข่าว และบทบาทของสื่อมวลชน ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวอย่างละเอียด ชัดเจน ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของข่าวสารจากภาคพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพข่าวสารจากนักข่าวพลเมือง และมองเห็นความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์นี้กับปรากฏการณ์อื่นๆ ในสังคมไทย รวมถึงทำให้สังคมเกิดความตระหนักในพลังของข่าวสารจากภาคพลเมืองที่มีต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
2. เพื่อศึกษาประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. เข้าใจบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
2. เข้าใจประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
3. นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการนำเสนอข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ศึกษาเฉพาะประเภทของข่าว และชนิดของข่าว และบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2558 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวในช่วง “นักข่าวพลเมือง” และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคล 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้บริหารงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” และ กลุ่มนักข่าวพลเมือง

นิยามศัพท์

รายการนักข่าวพลเมือง หมายถึงรายการข่าวที่การรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ หรือกระทบต่อชุมชนหรือสังคม

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส หมายถึงสถานีโทรทัศน์สาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย อยู่ภายใต้องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ในฐานะองค์การสื่อสารสาธารณะที่ไม่แสวงผลกำไรแห่งแรกของประเทศไทย

บทบาทสื่อมวลชน หมายถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุโทรทัศน์ในการทำหน้าที่ต่างๆ ในสังคม ได้แก่ การให้ข่าวสาร การประสานสังคม การสร้างความต่อเนื่อง การให้ความบันเทิง และการระดมความร่วมมือ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ข่าว หมายถึง การรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ หรือกระทบต่อชุมชนหรือสังคม

ประเภทของข่าว หมายถึงการแบ่งข่าวออกตามเนื้อหาการนำเสนอข่าว ได้แก่ ข่าวหนัก เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวเทคโนโลยี ข่าวต่างประเทศ และข่าวเบา เช่น ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา ข่าวกีฬา ข่าวกีฬา

ชนิดของข่าว หมายถึง ข่าวที่มีการแบ่งตามชนิดข่าว ซึ่งเป็นส่วนย่อยของประเภทข่าว ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวเทคโนโลยี ข่าวต่างประเทศ ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา ข่าวกีฬา ข่าวกีฬา

แนวคิด ทฤษฎีในการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาอธิบายและวิเคราะห์ผลการศึกษาดังนี้

- 1) แนวคิดวารสารศาสตร์ภาคประชาชนและนักข่าวพลเมือง
- 2) แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน
- 3) แนวคิดประเภทของข่าว

- 1) แนวคิดวารสารศาสตร์ภาคประชาชนและนักข่าวพลเมือง

วารสารศาสตร์ภาคประชาชนเป็นหลักปรัชญาที่ว่าด้วยตำแหน่งแห่งที่ของนักหนังสือพิมพ์ในมิติชีวิตสาธารณะ โดยปรัชญาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักหนังสือพิมพ์กำลังพยายามเชื่อมต่อชุมชนของตนในวิถีที่แตกต่าง ผ่านการกำหนดเป้าหมายที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือนำเสนอเนื้อหาการเมืองที่ประชาชนจำเป็นต้องอธิบาย และได้แย้งถกเถียง ทั้งนี้วารสารศาสตร์ภาคประชาชนเกิดขึ้นในช่วงปลายยุค 1980 ในประเทศสหรัฐอเมริกา และค่อยๆ เติบโตขึ้นในกลุ่มหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นขนาดกลาง อาทิ Wichita Eagle, Charlotte Observer และ Virginia Pilot of Norfolk (Friedland and Willey, 2003)

หนังสือพิมพ์ที่ผลิตขึ้นโดยมีแนวคิดดังกล่าวรองรับจึงต่างกับหนังสือพิมพ์ทั่วไป ด้วยมีการกิจหลักในการเสริมสร้างภาคประชาชนให้เข้มแข็ง สนับสนุนการถกเถียงและอภิปราย ซึ่งเป็นการปลุกความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยให้ฟื้นคืนกลับมา นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำมาซึ่งการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง และสร้างความเข้มแข็งให้แก่พลเมืองผ่านการอภิปรายความเห็นในระดับสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนมีความตื่นตัวเพิ่มขึ้น กลายเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งของความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่

ส่วนจุดเริ่มต้นของนักข่าวพลเมืองมาจากผู้รับสารที่ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตข่าวสารที่ครั้งหนึ่งเคยถูกจำกัดให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้สื่อข่าวอาชีพ อย่างไรก็ตาม แม้การเกิดขึ้นของของนักข่าวพลเมืองจะเกิดจากจุดเปลี่ยนที่สำคัญของผู้รับสาร แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ปฏิเสธไม่ได้ว่านักข่าวพลเมืองเติบโตขึ้นมาบนรากฐานของวารสารศาสตร์ภาคประชาชน และยังได้รับการเสริมแรงจากการแพร่กระจายของสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “Journalism 2.0” ทำให้ผู้คนสามารถเชื่อมต่อโลกการติดต่อสื่อสารและแพร่กระจายข่าวสารได้กว้างขวางยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา ผู้รับสารแบบใหม่นี้จึงไม่ได้ต้องการเพียงแค่รับรู้ข่าว แต่ต้องการให้เรื่องของตนเองเป็นข่าวด้วย (Miller, 2005)

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

2) แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน นอกจากจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน ประเภทของสื่อ และคุณสมบัติของสื่อแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อในการเป็นตัวแทนถ่ายทอดสังคม บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนตามทฤษฎีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ (Structural Functional theory) โดย เดนิส แมคควอล (Dennis McQuail: 1994) ได้ประมวลหน้าที่ที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชนไว้ 5 ประการคือ

1. การให้ข่าวสาร (Information)

- การให้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการณ์ในสังคมและในโลก
- บอกให้ทราบถึงสัมพันธ์ภาพแห่งอำนาจ
- ช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดใหม่ๆ การปรับตัวและความก้าวหน้า

2. การประสานสัมพันธ์ (Correlation)

- อธิบาย แปลความ และวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ และข่าวสาร
- ให้การสนับสนุนแก่สถาบันหลักทางสังคมและบรรทัดฐานต่างๆ
- เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม
- ประสานเชื่อมโยงกลุ่มคนและกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน
- สร้างฉันทามติในสังคม
- กำหนดว่าเรื่องใดสำคัญมากน้อยกว่าหรือการกำหนดวาระทางสังคม

3. สร้างความต่อเนื่องทางสังคม (Continuity)

- ถ่ายทอดวัฒนธรรมหลักและยอมรับวัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมทางเลือกและวัฒนธรรมใหม่
- เสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งค่านิยมพื้นฐานในสังคม

4. การให้ความเพลิดเพลินต่อสมาชิกสังคม (Entertainment)

- ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินและวิธีการพักผ่อนหย่อนใจ
- ลดระดับความเครียด และข้อขัดแย้งทางทางสังคม

5. การรณรงค์ทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ (Mobilization)

- รณรงค์ด้านการเมือง สงคราม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนรวม จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนข้างต้น เห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อสังคม อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนอาจเกิดขึ้นในเชิงลบหรือมีผู้นำไปใช้ในทางที่ผิดได้ ทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนา และหากสื่อมวลชนถูกครอบงำหรือชักจูงไปทางใดทางหนึ่ง ย่อมเกิดผลเสียต่อสังคมได้ เนื่องจากหน้าที่ของสื่อมวลชนต้องมีการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลายแง่มุมต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจแก่ประชาชนในสังคม

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนของเดนิส แมคควอล (Dennis McQuail) ทั้ง 5 ประการ ได้แก่ 1.การให้ข่าวสาร 2.การประสานสัมพันธ์ 3.การสร้าง ความต่อเนื่องทางสังคม 4.การให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกในสังคม 5.การรณรงค์ทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ มาใช้เป็นกรอบเพื่ออธิบายถึงบทบาทของการรายงานข่าว ช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ในด้านใดบ้างและสะท้อนได้ถึงบทบาทของสื่อมวลชนด้านใดบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 2 กลุ่ม รวมจำนวน 20 คน ดังนี้

1.กลุ่มผู้บริหารงานชั่วคราว “นักข่าวพลเมือง”	จำนวน	6	คน
2.กลุ่มนักข่าวพลเมือง	จำนวน	14	คน

ผู้บริหารงานข่าว

1.นายพิภพ พานิชภักดิ์	กรรมการบริหาร รองผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
2.นางสาววลัยลักษณ์ ชมโนสูง	เจ้าหน้าที่พัฒนาเครือข่ายสื่อพลเมือง องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
3.นายสุรพงษ์ พรหมวงษ์	เจ้าหน้าที่พัฒนาเครือข่ายสื่อพลเมือง องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
4.นายภูมิพัฒน์ บุญเลี้ยง	อดีตโปรดิวเซอร์รายการนักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
5.นายวราสิทธิ์ แสงทอง	อดีตเจ้าหน้าที่พัฒนาเครือข่ายสื่อพลเมืององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
6.นายโกวิท โพธิสาร	อดีตเจ้าหน้าที่พัฒนาเครือข่ายสื่อพลเมือง องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

นักข่าวพลเมืองภาคเหนือ

1.นายทินภัทร ภัทรเกียรติทวี	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.ตาก
2.นางสาวสลัยแก้ว คำมาลา	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.เชียงใหม่
3.พระสร้อย ชยานนโท (เชียมลาย)	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.เชียงใหม่
4.นายชุมพล ศรีสมบัติ	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.เชียงใหม่

นักข่าวพลเมืองภาคอีสาน

1.นายมงคล หอมกลิ่น	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.อุบลราชธานี
2.นายขวัญชิต โพธิ์กระสังข์	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.ศรีสะเกษ
3.นายมงคลฤทธิ์ มณีเลิศ	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.มุกดาหาร
4.นายจักรพันธ์ จันทรีปัญญา	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.อุดรธานี

นักข่าวพลเมืองภาคกลาง

1.นายรุ่งโรจน์ เปรมจิราพงศ์	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ภาคกลาง
2.นางสาวนงลักษณ์ สุขใจเจริญกิจ	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กรุงเทพมหานคร
3.นางสาววาสนา ลำดี	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กรุงเทพมหานคร

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

นักข่าวพลเมืองภาคใต้

1.นายอานนท์ มีศรี	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.นครศรีธรรมราช
2.นายปิยะพงศ์ ชูประพันธ์	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.นครศรีธรรมราช
3.นางสาวอาชีชะ แก้วนพรัตน์	นักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จ.ระนอง

เครื่องมือการวิจัย

1.ตารางเก็บข้อมูล (Coding Sheet) ชนิดของข่าว ประเภทของข่าว บทบาทของการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง”

2.แบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” และผู้ทำหน้าที่นักข่าวพลเมืองในประเด็นบทบาทของการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง”

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1.การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
- 2.รวบรวมข้อมูลจากการเทปข่าว บทข่าว ในรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสย้อนหลัง 8 ปี
- 3.การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จำนวน 20 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่องบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

- 1.วิเคราะห์ข้อมูลจากเทปข่าว บทข่าว เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตลอดระยะเวลา 8 ปี เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ
2. วิเคราะห์การข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

- 1.บทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

การวิจัยครั้งนี้พบว่า การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เน้นบทบาทด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เป็นหลัก รองลงมาคือบทบาทด้านการสร้างความต่อเนื่องทางสังคม บทบาทการประสานสัมพันธ์ และบทบาทการรณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ตามลำดับ โดยไม่พบบทบาทการให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกสังคม ในการรายงานข่าวดังกล่าว

จากการศึกษาจากเทปข่าวย้อนหลังตั้งแต่ พ.ศ.2551-2558 พบว่าการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” เป็นการเน้นในเรื่องบทบาทด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมีจำนวนข่าวเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนข่าวทั้งหมด อาทิ ข่าวสถานการณ์สู้รบในรัฐฉานเหนือ ข่าวชุมพรประตูลูกภาคใต้ ข่าวน้ำท่วมแยก

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ม.เกษตร ข้าราชการโรงเรียนบ้านหินลาดนอก เชียงใหม่

อันดับที่ 2 การรายงานข่าวเน้นบทบาทด้านการสร้างความต่อเนื่องทางสังคม อาทิ ข่าวพิธีแต่งงานชนเผ่าเมี่ยน ข่าวรวมญาติวันปีใหม่ ข่าวรางวัลชาวบ้าน บ้านโคกเพชร จ.สุรินทร์

อันดับที่ 3 การรายงานข่าวเน้นบทบาทการประสานสัมพันธ์ อาทิ ข่าวสายสัมพันธ์คนละฝั่งน้ำ จ.อุบลราชธานี ข่าวระบบชลประทานชุมชน จ.สุรินทร์ ข่าวได้ทำอาหารช่วยน้ำท่วมภาคกลาง

อันดับที่ 4 การรายงานข่าวเน้นบทบาทการรณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ อาทิ ข่าวการเมืองภาคพลเมือง จ.ศรีสะเกษ ข่าวทบทวนโครงสร้างสู่ประชาธิปไตยที่เป็นธรรม ข่าวมองประชาธิปไตยผ่านมุมมองคลองลัดมะยม

2.ประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

การวิจัยครั้งนี้พบว่า การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เน้นการนำเสนอข่าวประเภทข่าวเบา มากกว่าข่าวหนัก

ส่วนชนิดของข่าว การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เน้นการรายงานข่าวการศึกษามากเป็นลำดับแรก ข่าวการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวสังคมและสตรี ข่าวการเกษตร ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง ข่าววิทยาศาสตร์และวิจัย ตามลำดับ และไม่พบว่ามี การนำเสนอข่าวในพระราชสำนัก ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์

พบว่าประเภทข่าวเบา ที่ช่วง “นักข่าวพลเมือง” นำเสนอมากที่สุด ได้แก่ ข่าวการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม ข่าวสังคมและสตรี และข่าวการเกษตร ตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 ข่าวการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม อาทิ ข่าว ข่าวอัตลักษณ์ปกากะญอที่ถูกกลืน อ.สะเมิง ข่าวพิธีกินข้าวใหม่ชาวม้ง จ.กำแพงเพชร ข่าวพิธีสืบชะตาแม่น้ำโขง ข่าวแห่งนางแมว

อันดับที่ 2 ข่าวสังคมและสตรี อาทิ ข่าวชนชาวดอย ช่วยกะเหรี่ยงแก่งกระจาน ข่าวชุมชนไทยใหญ่ในเชียงใหม่ ข่าวชีวิตริมโขง

อันดับที่ 3 ข่าวการเกษตร อาทิ ข่าวผลกระทบยางพารา อ.จะนะ จ.สงขลา ข่าวปฏิรูปที่ดินลงพื้นที่คลองโยง จ.นครปฐม ข่าวนาบัว จ.นครปฐม ข่าวเกษตรอินทรีย์

ส่วนประเภทข่าวหนัก ที่ช่วง “นักข่าวพลเมือง” นำเสนอมากที่สุด ได้แก่ ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง และข่าววิทยาศาสตร์และวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 ข่าวสิ่งแวดล้อม อาทิ ข่าวธนาคารปู ธนาคารเพื่ออนาคต จ.ระยอง ข่าวปลูกป่าบ้านก้ำบาตร ข่าวโครงการตลาดสีเขียว ข่าวตลาดนัดสีเขียวกินสบายใจ

อันดับที่ 2 ข่าวเศรษฐกิจ อาทิ ข่าวปลาร้าแลกข้าว จ.อุบลราชธานี ข่าวเบี้ยกุดชุม จ.ยโสธร ข่าวค่าแรงขั้นต่ำ ความหวังที่รอคอย ข่าวแรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบ

อันดับที่ 3 ข่าวการเมือง อาทิ ข่าวรัฐศาสตร์ (ไม่) พุดการเมือง ข่าวการเมืองภาคประชาชนบนสื่อใหม่ ข่าวเลือกตั้งย่อยในพม่า

อันดับที่ 4 ข่าววิทยาศาสตร์และวิจัย มีเพียงข่าวเดียวเท่านั้น คือ ข่าวงานวิจัยที่บ้าน

อภิปรายผล

1.บทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ผลการวิจัยด้านบทบาทการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส พบว่าการ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

รายงานข่าว ช่วง “นักข่าวพลเมือง” ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ในการเป็นตัวแทนถ่ายทอดทางสังคม ตามแนวคิดของเดนิส แมคเควล ที่ประมวลหน้าที่ที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชนไว้ 5 ประการคือ 1.บทบาทการให้ข่าวสาร 2.บทบาทการประสานสัมพันธ์ 3.บทบาทการสร้างความต่อเนื่องทางสังคม 4.บทบาทการให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกในสังคม และ 5.บทบาทการรณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

แม้ว่าในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จะไม่พบบทบาทการให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกในสังคมเลยก็ตาม เนื่องจากการรายงานข่าว คือการรายงานข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ในพื้นที่ต่างๆ จึงมีโอกาสน้อยมากที่จะข่าวจะสร้างความบันเทิง และทำให้ประชาชนผ่อนคลายได้

2.ประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ผลการวิจัยด้านประเภทของข่าว และชนิดของข่าว ในการรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส พบว่า การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” เป็นไปตามแนวคิดประเภทของข่าวและชนิดของข่าว มีทั้งประเภทข่าวหนัก และข่าวเบา

ส่วนในด้านชนิดของข่าวพบว่า การรายงานข่าวช่วง “นักข่าวพลเมือง” ประเภทข่าวเบา ได้แก่ ข่าวการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม ข่าวสังคมและสตรี และข่าวการเกษตร ส่วนประเภทข่าวหนัก ได้แก่ ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง และข่าววิทยาศาสตร์และวิจัย

ข้อเสนอแนะ

- 1.ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด นโยบายของหน่วยงานผู้ผลิตการรายงานข่าว ช่วง “นักข่าวพลเมือง”
- 2.ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตงานขององค์กรสื่อมวลชน ในการรายงานข่าว ช่วง “นักข่าวพลเมือง”

บรรณานุกรม

- กรรณิ กาญจนบุญมาเลิศ. (2552). **ทีวีไทย ทีวีสาธารณะในสมรภูมิข่าวโทรทัศน์**. สารนิพนธ์, วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [Kanjanaaboonmalert, Korawut.(2009). **Thai Television Public Television in Television News battleground**. Thesis, Master of Art Program, Thammasat University]
- พนัสนันท์ วิเศษสมวงศ์. (2550). **พัฒนาการและการจัดตั้งทีวีสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์, นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. [Wisetsomwong, Phatthanan. (2007). **The Development and the Establishment of the First Public Television in Thailand**. Thesis, Master of Art (Communication), Dhurakij Pundit University.]
- ภัทราวดี บุญทะพันธ์. (2552). **ความคาดหวังและความต้องการข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์สาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยทีวีสาธารณะ**. การศึกษาเฉพาะบุคคล, นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. [Boontayapat, Pattarawadee.(2009). **The Expectation and Need News from Public Television of People in Bangkok : Case study of Television station Thai Television Public Television**. Independent Studies, Master of Art (Communication Arts), Bangkok University]
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและคณะ. (2553). **คู่มือสื่อพลเมือง**. กรุงเทพมหานคร. [Wongkijrungrueng, Worapoj et al. (2010). **Citizen Media Guide**. Bangkok.]
- Dennis McQuail. (1994). **Mass Communication Theory**. London: Sage Publication.
- Friedland, Lewis A. & Willey, Sasan G. (2003). **Public Journalism Past and Future**. Kettering: Foudnation Press.

เว็บไซต์

- Chung, Deborah & Nah, Seungahn. (2010). **Perceive Role Conceptions of Citizen and Professional Journalists: Citizens' Views**. Retrieved August 5,2011. From <http://www.aejmc.org/home/2010/07/civic-and-citizen-journalism-interest-group-2010-abstracts/>.
- Miller, Ron. (2005). **Journalism returns to its (Grass) roots**. Retrieved April 10, 2011. From www.econtentmag.com.